

Největší legislativní změna české vědy za posledních více než 20 let. Vláda schválila návrh Zákona o výzkumu

18.12.2024 - | TOP 09

Ve středu vláda schválila návrh nového Zákona o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí, který představuje nejzásadnější legislativní úpravu systému českého výzkumu za více než 20 let. Předkladatelem zákona je ministr pro vědu, výzkum a inovace Marek Ženíšek, který si jej stanovil jako jednu z hlavních priorit.

V posledním půlroce se mu podařilo vyřešit většinu z původních 1500 připomínek a zajistit tak předložení Zákona bez rozporu s jiným resortem. Zákon v první řadě plně nahrazuje doposud platný zákon o podpoře výzkumu, který byl od nabytí účinnosti v roce 2002 už 22krát novelizován a delší dobu neodpovídal potřebám systému. Mezi klíčové změny patří přehlednější systém řízení a podpory výzkumu a inovací, snižování administrativní zátěže, nebo důraz na oblast transferu a podporu rozvoje inovací. Sněmovna ho projedná v příštím roce.

„Jsem velmi rád, že se mi podařilo návrh zákona předložit vládě ještě v tomto roce a ta ho schválila. Vypořádání připomínek nebylo snadné, i vzhledem ke komplexitě systému a množství aktérů. Schválená podoba návrhu obsahuje řadu konkrétních opatření a úprav, které český systém vědy a výzkumu posunou dál, umožní snadnější přenos výsledků výzkumu do praxe nebo lepší podmínky vědeckých pracovníků. V mnoha ohledech celý systém zpřehledňuje a otevírá jeho aktérům nové možnosti a současně poskytuje právní jistotu. Po schválení navýšení rozpočtu je prosazení nového Zákona o výzkumu mou hlavní prioritou,“ uvedl ministr pro vědu, výzkum a inovace Marek Ženíšek.

Myslí se na transfer i vědkyně a vědce

Zákon o výzkumu, vývoji, inovacích a transferu znalostí přináší zásadní změny pro výzkumný a inovační ekosystém v České republice. Reaguje na aktuální potřeby v oblasti lidských zdrojů, transferu znalostí, bezpečnosti a popularizace výsledků výzkumu.

Zákon zavádí **transfer znalostí** jako klíčový prvek systému. Nově tak bude muset být součástí koncepcí poskytovatelů podpory a současně i výzkumných organizací. V praxi to znamená, že nejen poskytovatelé, ale i jednotlivé organizace musí mít plán, jak přenos znalostí z výzkumu do praxe podporují. Zákon usnadňuje prodej licencí a poskytovateli dává vedle dotací možnost bezúročné půjčky. Zároveň se transfer pro výzkumné organizace zavádí jako způsobilý náklad. *„Zákon jde transferu naproti a de facto zavádí jeho formální roli v systému. Jednotlivá opatření jsou však součástí širší snahy a zasahují do mnoha oblastí a zákonů. Na těch průběžně pracujeme,“* vysvětluje ministr Ženíšek. Podobně zákon přispívá i k podpoře rozvoje inovací např. jednoznačným určením zodpovědnosti za danou oblast, což do budoucna usnadňuje možnost strategického řízení inovací na národní úrovni.

Vědecká kariéra bývá pro mnohé, a zejména mladé ženy, ohrožena nedostatečnou podporou rovných příležitostí a složitou situací při snaze skloubit osobní a pracovní život zejména v případě péče o děti či další závislé osoby. Podobně jako u transferu bude nyní muset být podpora pracovníků, součástí koncepce výzkumné organizace. Nově je tak možné přispívat na péči o dítě, či hlídání dětí v době výjezdu. Zavádí se pojem **výzkumník v rané fázi kariéry**. Pro tyto pracovnice a pracovníky budou

umožněny speciální programy.

Obecně bude kladen důraz na transparentní podmínky kariérního rozvoje ve všech fázích vědecké kariéry. „Podpora rovných příležitostí, mobility a návratové politiky pomáhá udržet a rozvíjet kvalifikované odborníky, což přispívá k růstu vědecké komunity a rozvoji výzkumného sektoru,“ doplňuje ministr Ženíšek. Nově se proto zavádí např. **přenositelnost projektů, možnost prodloužení projektu, případně umožnění způsobilosti nákladů spojených s rozvojem lidského potenciálu.**

Současně Zákon přináší zefektivnění některých administrativních úkonů, což povede opět ke zlepšení podmínek pro realizaci výzkumných aktivit, a hlavně umožní vědkyním a vědcům soustředit se na samotnou vědu. Zjednodušuje se získávání údajů pro poskytování podpory, umožňuje se v mnoha případech prokazovat čestným prohlášením, což **snižuje administrativní zátěž.**

Poučení z covidu a posílení bezpečnosti

Nově je do zákona zavedena povinnost zajistit institucionální odolnost a uplatňovat systém řízení rizik s cílem zabránit zneužití výsledků výzkumu. Zákon tak reaguje na nutnost chránit **bezpečnostní zájmy** České republiky, mj. dodržováním zásad předběžné opatrnosti, a předcházet tak možným bezpečnostním rizikům.

Mnohem jednodušší by naopak mělo být **řešení aktuálních rizik**. Pandemie covidu ukázala, že systému chybí možnost rychle připravit program pro řešení naléhavých situací. Vytvoření nového programu podpory výzkumných aktivit typicky trvá několik měsíců, zatímco reakce musí být mnohem pružnější. Zákon tak nově dává možnosti vládě rozhodnout o přípravě specifického programu podpory ve zrychleném režimu.

Zákon se nově více zaměřuje na způsob hodnocení programů účelové podpory, zejména na vyhodnocování jejich dopadů a současně tak i efektivitu vynaložených prostředků.

<https://www.top09.cz/co-delame/tiskove-zpravy/nejvetsi-legislativni-zmena-ceske-vedy-za-poslednich-vice-nez-20-let-vlada-schvalila-navrh-zakona-o-vyzkumu-32055.html?clanek=32055>